

[Time: 3 Hrs]

[Marks: 100]

Please check whether you have got the right question paper.

N.B:1. All questions are compulsory. Attempt Sub question (A) or (B) of Question no. 5

2. Figures to the right indicate full marks.

3. Students answering in the regional language should refer in case of doubt to the main text of the paper in English.

- Q.1 Answer **any two** questions of the following: 20
- Give the definition of environmental degradation and discuss the types of it.
 - Describe the causes and effects of air pollution.
 - Explain the causes and effects of noise pollution.

- Q.2 Answer **any two** questions of the following: 20
- Describe the system of environmental-economic accounting (SEEA) in detail.
 - What is the meaning of green growth? What are the green growth indicators?
 - Write a note on green consumer.

- Q.3 Answer **any two** questions of the following: 20
- Discuss the dimensions of sustainable development.
 - Explain the strategy of National Mission for Sustainable Agriculture (NMSA).
 - What are the components of National Mission for Sustainable Agriculture (NMSA).

- Q.4 Answer **any two** questions of the following: 20
- List down the measures of Industrial Pollution Control in India.
 - Write a note on National Green Tribunal (NBT).
 - Write a note on Pradhan Mantri Ujjwala Yojana (PMUY).

- Q.5 (A) Write short notes on **any two** of the following. 20
- Measures of water pollution.
 - Natural Resources Accounting (NRA).
 - Sustainable Development Goals (SDGs).
 - Central Pollution Control Board.

(OR)

(B) Select an appropriate option for the following. 20

- Which of the following resource is important for sustainable development?
 - Renewable resources
 - Non-renewable resources
 - Both renewable and non-renewable resources
 - Neither renewable nor non-renewable resources
- Which of the following causes are responsible for land pollution?
 - Deforestation
 - Soil erosion
 - Mining
 - All of above
- Which of the following factors are responsible for air pollution?
 - Oxides of carbon
 - Oxides of Sulphur
 - Oxides of Nitrogen
 - All of above

- 4) Which of the following is not the example of exhaustible resources?
 - a) Crude oil
 - b) Natural gas
 - c) Coal
 - d) None of the above
- 5) Which of the following are not the example of biotic resources?
 - a) Animals
 - b) Fish
 - c) Plants
 - d) Wind
- 6) which of the following framework or system that combines economics and environmental data?
 - a) System of Environmental-Economic Accounting
 - b) System of international economics and environmental accounting
 - c) system of eco-dynamic accounting
 - d) None of the above
- 7) which of the following are the green marketing strategies?
 - a) Being transparent
 - b) Making an effort for emotional connections.
 - c) Emphasizing benefits and environmentally friendly solutions
 - d) All of the above
- 8) when the concept of Sustainable Development was recognized first time?
 - a) 1992
 - b) 1999
 - c) 1972
 - d) 1987
- 9) Which of the following types of pollution is more responsible for ozone layer depletion?
 - a) Land pollution
 - b) Water pollution
 - c) Air pollution
 - d) Noise pollution
- 10) How many goals are under SDGs?
 - a) 8
 - b) 17
 - c) 19
 - d) 32
- 11) which of the following goals are under SDGs?
 - a) No Poverty
 - b) Zero Hunger
 - c) Quality Education
 - d) All of above
- 12) How much population of India lives in cities?
 - a) 27%
 - b) 31%
 - c) 55%
 - d) 38%
- 13) National Mission for Sustainable Agriculture (NMSA) has been formulated for enhancing
 - a) agricultural irrigation
 - b) dairy farming
 - c) agricultural productivity
 - d) Mild production
- 14) What are the basic characteristics of sustainable development?
 - a) Rise in per capita Income
 - b) Use of Resources
 - c) Clean Technology
 - d) All of above

- 15) Which of the following is the duration of SDGs goal?
- a) 2012-2027
 - b) 2015-2030
 - c) 2023-2038
 - d) 2030-2045
- 16) Which of the following statement is incorrect?
- a) Biological Diversity Act 2002
 - b) The Energy Conservation Act, 2001
 - c) The Environment (Protection) Act, 1986
 - d) The National Green Tribunal Act, 1992
- 17) Which of the following correct full form of UNESCO?
- a) United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization
 - b) United Nations Scientific, and Cultural Organization
 - c) United Nations Economical, Scientific, and Cultural Organization
 - d) United Nations Educational, Scientific, and Corotational Organization
- 18) Structure of the NGT The National Green Tribunal (NGT) is comprised.....
- a) Chairperson
 - b) Judicial Member
 - c) Expert Member
 - d) All of above
- 19) which of the following article of Indian constitution related to environmental protection?
- a) article 23
 - b) article 38
 - c) article 42A
 - d) article 48A
- 20) When national green tribunal was established?
- a) 2013
 - b) 2012
 - c) 2010
 - d) 2023

[वेळ: ३ तास]

[गुण: १००]

कृपया तुम्हाला योग्य प्रश्नपत्रिका मिळाली आहे का ते तपासा.

- सूचना: १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत. प्रश्न क्र. ५ मध्ये (अ) व (ब) उप प्रश्नांमधील कोणताही एक उप प्रश्न सोडवा.
 २. उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवतात.
 ३. प्रादेशिक भाषेत उत्तर देणाऱ्या विद्यार्थ्यांनी शंका असल्यास पेपरच्या मुख्य मजकुराचा इंग्रजीमध्ये संदर्भ द्यावा.

- प्र.१ खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (२०)
 अ) पर्यावरण न्हासाची व्याख्या द्या आणि त्याच्या प्रकारांची चर्चा करा.
 ब) वायुप्रदूषणाची कारणे आणि परिणाम यांचे वर्णन करा.
 क) ध्वनी प्रदूषणाची कारणे आणि परिणाम स्पष्ट करा.
- प्र.२ खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (२०)
 अ) पर्यावरण-आर्थिक लेखा (SEEA) च्या प्रणालीचे तपशीलवार वर्णन करा.
 ब) हरीत वृद्धी म्हणजे काय? हरीत वृद्धीचे निर्देशक काय आहेत?
 क) हरीत ग्राहकावर टीप लिहा.
- प्र.३ खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (२०)
 अ) शाश्वत विकासाच्या परिमाणांवर चर्चा करा.
 ब) राष्ट्रीय शाश्वत शेती मिशन (NMSA) ची रणनीती स्पष्ट करा.
 क) राष्ट्रीय शाश्वत शेती मिशन (NMSA) चे घटक कोणते आहेत?
- प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (२०)
 अ) भारतातील औद्योगिक प्रदूषण नियंत्रणाच्या उपाययोजना स्पष्ट करा.
 ब) राष्ट्रीय हरित न्यायाधिकरण (NBT) वर टीप लिहा.
 क) प्रधानमंत्री उज्ज्वला योजना (PMUY) वर टीप लिहा.
- प्र.५ (अ) खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टीप लिहा. (२०)
 अ) जलप्रदूषणाच्या उपाययोजना.
 ब) नैसर्गिक संसाधने लेखांकन (NRA).
 क) शाश्वत विकास लक्ष्ये (SDGs).
 ड) केंद्रीय प्रदूषण नियंत्रण मंडळ.
- किंवा
- (ब) खालीलपैकी योग्य पर्याय निवडा. (२०)
- १) शाश्वत विकासासाठी खालीलपैकी कोणते संसाधन महत्त्वाचे आहे?
 a) नूतनीकरणीय संसाधने
 b) अनूतनीकरणीय संसाधने
 c) नूतनीकरणीय आणि अनूतनीकरणीय संसाधने दोन्ही
 d) ना नूतनीकरणीय ना अनूतनीकरणीय संसाधने
- २) जमीन प्रदूषणासाठी खालीलपैकी कोणती कारणे कारणीभूत आहेत?
 a) जंगलतोड
 b) जमिनीची धूप
 c) खाणकाम
 d) वरील सर्व

- 3) वायू प्रदूषणास खालीलपैकी कोणते घटक जबाबदार आहेत?
 - a) कार्बनचे ऑक्साईड
 - b) सल्फरचे ऑक्साईड
 - c) नायट्रोजनचे ऑक्साईड
 - d) वरील सर्व
- 4) खालीलपैकी कोणते संपुष्टात येणाऱ्या संसाधनांचे उदाहरण नाही?
 - a) कच्चे तेल
 - b) नैसर्गिक वायू
 - c) कोळसा
 - d) वरीलपैकी काहीही नाही
- 5) खालीलपैकी कोणते जैविक संसाधनांचे उदाहरण नाही?
 - a) प्राणी
 - b) मासे
 - c) वनस्पती
 - d) वारा
- 6) खालीलपैकी कोणती चौकट किंवा प्रणाली जी अर्थशास्त्र आणि पर्यावरणीय डेटा एकत्र करते?
 - a) पर्यावरण-आर्थिक लेखा प्रणाली
 - b) आंतरराष्ट्रीय अर्थशास्त्र आणि पर्यावरण लेखांकन प्रणाली
 - c) इको-डायनॅमिक अकाउंटिंग सिस्टम
 - d) वरीलपैकी कोणतेही नाही
- 7) खालीलपैकी कोणती हरित विपणन धोरणे आहेत?
 - a) पारदर्शक असणे
 - b) भावनिक संबंधांसाठी प्रयत्न करणे.
 - c) फायदे आणि पर्यावरणास अनुकूल उपायांवर जोर देणे
 - d) वरील सर्व
- 8) शाश्वत विकासाची संकल्पना प्रथमच केव्हा मान्य करण्यात आली?
 - a) 1992
 - b) 1999
 - c) 1972
 - d) 1987
- 9) ओझोन थर कमी होण्यास खालीलपैकी कोणत्या प्रकारचे प्रदूषण अधिक जबाबदार आहे?
 - a) जमीन प्रदूषण
 - b) जलप्रदूषण
 - c) वायू प्रदूषण
 - d) ध्वनी प्रदूषण
- 10) SDGs अंतर्गत किती ध्येये आहेत?
 - a) ८
 - b) १७
 - c) १९
 - d) ३२
- 11) SDGs अंतर्गत खालीलपैकी कोणती उद्दिष्टे आहेत?
 - a) दारिद्र्य मिटवणे
 - b) शून्य भूक
 - c) गुणवत्तापूर्ण शिक्षण
 - d) वरील सर्व
- 12) भारतातील किती टक्के लोकसंख्या शहरांमध्ये राहते?
 - a) 27%
 - b) 31%
 - c) 55%
 - d) 38%
- 13) शाश्वत शेतीसाठी राष्ट्रीय मिशन (NMSA) ----- वाढविण्यासाठी तयार केले गेले आहे.
 - a) कृषी सिंचन
 - b) दुग्धव्यवसाय
 - c) कृषी उत्पादकता
 - d) सौम्य उत्पादन
- 14) शाश्वत विकासाची मूलभूत वैशिष्ट्ये कोणती आहेत?
 - a) दरडोई उत्पन्नात वाढ
 - b) संसाधनांचा वापर
 - c) स्वच्छ तंत्रज्ञान
 - d) वरील सर्व
- 15) SDGs च्या उद्दिष्टाचा कालावधी खालीलपैकी कोणता आहे?
 - a) २०१२-२०२७
 - b) २०१५-२०३०
 - c) २०२३-२०३८
 - d) २०३०-२०४५

- 16) खालीलपैकी कोणते विधान चुकीचे आहे?
- जैविक विविधता कायदा 2002
 - ऊर्जा संवर्धन कायदा, 2001
 - पर्यावरण (संरक्षण) कायदा, 1986
 - राष्ट्रीय हरित न्यायाधिकरण अधिनियम, 1992
- 17) UNESCO चे खालीलपैकी कोणते पूर्ण रूप योग्य आहे?
- संयुक्त राष्ट्र शैक्षणिक, वैज्ञानिक आणि सांस्कृतिक संघटना (United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization)
 - संयुक्त राष्ट्रांची वैज्ञानिक आणि सांस्कृतिक संघटना (United Nations Scientific, and Cultural Organization)
 - संयुक्त राष्ट्र आर्थिक, वैज्ञानिक आणि सांस्कृतिक संघटना (United Nations Economical, Scientific, and Cultural Organization)
 - युनायटेड नेशन्स एज्युकेशनल, सायंटिफिक आणि कॉरोटेशनल ऑर्गनायझेशन (United Nations Educational, Scientific, and Corotational Organization)
- 18) राष्ट्रीय हरित न्यायाधिकरणाची रचना (NGT) मध्ये समाविष्ट आहे.
- अध्यक्ष
 - न्यायिक सदस्य
 - तज्ञ सदस्य
 - वरील सर्व
- 19) भारतीय संविधानातील खालीलपैकी कोणता कलम पर्यावरण संरक्षणाशी संबंधित आहे?
अ) कलम 23	ब) कलम 38	क) कलम 42A	ड) कलम 48A
- 20) राष्ट्रीय हरित न्यायाधिकरणाची स्थापना केव्हा झाली?
अ) २०१३	ब) २०१२	क) २०१०	ड) २०२३
